

O B S A H.

strana

Úvod. Kausalita je aktuálním problémem. Je myšlenkovým vztahem mezi jevy, jež ze sebe nutně vyplývají. Je nutná při vysvětlování. Obtíže při jejím řešení vyplývají především z toho, že se v ní stýkají poznatky reálné a logické. Absolutní a relativní nutnost dění. Problém kauzality je nepostradatelný pro fyzikální spekulace. Dedukce z principu kauzality. Stejnotvárnost dění. Úloha fyziky a filosofie v tomto problému	1
I. kapitola. Příčina. Definice příčiny. Odpovědi k otázkám:.....	8
1. Je možno za příčinu považovati souhrn t. zv. příčin?	8
2. Je možno za příčinu považovati činnost, působení?	10
3. Jaký význam mají v dnešní fyzice t. zv. první příčiny?	13
4. Stačí logické metody k stanovení příčin?	20
II. kapitola. Postulát kauzality. Definice kauzality. Odpovědi k otázkám:.....	22
1. Je kausalita nutným myšlenkovým vztahem?	23
2. Proč je kausalita logickým postulátem?	27
3. Která jsou kritéria kauzality?	27
A) o dělení zkušenosti v řadu příčin a účinků	27
B) o čase jakožto kritériu kauzálního vztahu:	
a) jsou příčina a účinek současné či následné?	29
b) přetrvává účinek příčinu, či je potřebí stále obnovovati příčinu?	31
c) lze z pouhého sledu jevů souditi na kauzální závislost?	32
d) jak kauzální pravidelnosti přispěly k definici času?	33
III. kapitola. Dedukce principu kauzality.	33
1. Dedukce z principu identity	34
2. Dedukce z principu dostatečného důvodu	40
Poměr kauzality k finalitě	44
IV. kapitola. Původ pojmu kauzality.	48
a) Je kausalita pouhou abstrakcí ze zkušenosti?	
b) Je kausalita nutnou podmínkou všeho usuzování, tedy je apriorní?	
c) Je asociací na podkladě zvyku?	
V. kapitola. Kausalita a legalita.	57
Předběžná otázka: „Co je zákon?“ Problém vnitřní nutnosti funkcionálního vztahu. Problém poměru zákona ke skutečnosti. Jsou zákony proměnné? Rozdíl mezi zákony dynamickými a statistickými. Hlavní otázka: „Který je rozdíl mezi vztahem funkcionálním a kauzálním, a zvláště: vyjadřují zákony kauzální vztah, t. j. vyznačují, co je příčina, co je účinek?“ rozpadá se v čtyři podružné otázky:	
a) Je kausalita podkladem legality, či naopak?	60
b) Jsou kausalita a legalita identické co do původu a co do rozsahu platnosti?	61

c) Splňují zákony (Campbellova) kriteria kausalitý?	62
d) Vyjadřují zákony příčinu a účinek?	68
VI. kapitola. Klasické a moderní pojetí kausalitý.	70
Klasická teorie kausalitý postulovala, že kausální vztah je absolutně jednoznačný, že se zakládá na absolutní trvalosti podstaty jevů a že je absolutně totožný se vztahem legálním. Toto pojetí v moderní fyzice se vyvrací na základě mikroskopického pozorování a na základě úvah teorie relativnosti a kvant. Neuznává se rozdíl mezi mikrozákony a makrozákony, připouští se jen dění velikého počtu molekul. Neuznává se platnost dynamických zákonů, jeví se snaha nahradit je statistickými. K tomu se vztahují dvě otázky:	
1. Jsou jevy, vyjadřitelné jen zákony statistickými, akausální?	77
2. Jsou jevy mikroskopické vyjadřitelné kausálními zákony klasické mechaniky?	80
Pokus o vyvrácení námitek o akausalitě dění	85
Poukazy k literatuře.....	89